

RZECZNIK PRAW OBYWATELSKICH

Warszawa, 31 października 2016 r.

Adam Bodnar

WZF.7061.5.2016. ZS

**Pan
prof. Michał Seweryński**

**Przewodniczący Senackiej Komisji
Praw Człowieka, Praworządności
i Petycji**

wpłynął do mnie wniosek Zarządu Głównego Krajowego Stowarzyszenia Byłych Żołnierzy Wojsk Kolejowych w Tarnogrodzie, z prośbą o udzielenie pomocy w otrzymaniu prawa do świadczenia pieniężnego oraz innych uprawnień, stanowiących rekompensatę za niewolniczą i przymusową pracę wykonywaną przez żołnierzy 3 Batalionu Kolejowego Sił Zbrojnych Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej w latach 1951 do 1957 r. oraz 2 Pułku Kolejowego Sił Zbrojnych Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej w latach 1957 do 1959 r.

Kierując się treścią art. 32 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej Stowarzyszenie domaga się wszczęcia postępowania zmierzającego do uznania, że żołnierze tych jednostek, powołani do służby na podstawie przepisów ustawy z dnia 4 lutego 1950 r. o powszechnym obowiązku wojskowym, wykonywali przymusową i niewolniczą pracę analogiczną z żołnierzami objętymi postanowieniami ustawy z dnia 2 września 1994 r. o świadczeniach pieniężnych i uprawnieniach przysługujących żołnierzom zastępczej służby wojskowej przymusowo zatrudnionym w kopalniach węgla, kamieniołomach, zakładach rud uranu i batalionach budowlanych (tekst jedn. Dz. U. z 2014 r., poz. 1373).

Podnosząc argumenty uzasadniające przedmiotowy wniosek Stowarzyszenie wskazuje, że nabór poborowych do jednostek kolejowych następował według ustalonych przez ówczesne władze represyjnych kryteriów doboru. Były one zbieżne ze stosowanymi

wobec żołnierzy wcielanych do wymienionych w tytule ustawy jednostek górniczych, batalionów budowlanych oraz junaków z poboru w 1949 r., którzy byli kierowani do ponadkontyngentowych brygad Powszechnej Organizacji „Służba Polsce” i przymusowo zatrudnionych w kopalniach węgla i kamieniołomach.

Ustawodawca uznając, że przymusowe zatrudnienie żołnierzy objętych tą regulacją stanowiło szczególnie rodzaj represji z przyczyn politycznych, ustanowił zasady i sposób zadośćuczynienia tej grupie żołnierzy. Nie umieścił jednak w katalogu uprawnionych do wskazanych w ustawie świadczeń pieniężnych, odszkodowań oraz innych uprawnień mających charakter socjalny, żołnierzy jednostek kolejowych. Pozbawił ich tym samym prawa do wynagrodzenia za stosowane represje oraz wykonywanie przymusowej pracy w czasie czynnej służby wojskowej. Brak regulacji w odniesieniu do tej grupy żołnierzy wywołuje wątpliwości w zakresie równego traktowania obywateli, zwłaszcza że w swej istocie ich praca nie miała charakteru czysto wojskowego, choć wykonywana była w ramach pełnienia zasadniczej służby wojskowej bez ich zgody.

W mojej ocenie zadania realizowane przez żołnierzy wyżej wskazanych jednostek kolejowych nie mieszczą się w granicach wyłączenia¹ z definicji „pracy przymusowej lub obowiązkowej” – wszelkiej pracy i usług wymaganych, w myśl ustaw o obowiązkowej służbie wojskowej i poświęconych pracom o charakterze czysto wojskowym. Jak wynika z informacji uzyskanych od Stowarzyszenia, w trakcie dwuletniej służby niemalże każdy żołnierz przepracował od 16 do 18 miesięcy na rzecz Ministerstwa Komunikacji nie otrzymując wynagrodzenia, przy czym w tym czasie nie miał możliwości szkolenia w *stricte* wojskowym charakterze, jakim była obrona Ojczyzny. Również w Konwencji MOP nr 105 z 25 czerwca 1957 r. o zniesieniu pracy przymusowej (Dz. U. z 1959 r., Nr 39, poz. 240), jej sygnatariusze w art. I zobowiązują się znieść pracę przymusową oraz obowiązkową i nie korzystać z niej pod jakąkolwiek postacią, w tym jako środka nacisku wychowania politycznego albo jako sankcji w stosunku do osób mających lub wypowiadających pewne poglądy polityczne albo manifestujących opozycję ideologiczną wobec ustalonego ustroju politycznego, społecznego lub gospodarczego. Zobowiązanie to dotyczy również zakazu wykorzystywania pracy przymusowej jako metody mobilizacji

¹ art. 2 pkt 2 lit. b Konwencji MOP Nr 29 dotyczącej pracy przymusowej lub obowiązkowej, przyjętej w dniu 28.06.1930 r. (Dz. U. z 1959 r., Nr 20, poz. 122) i ratyfikowanej w dniu 23.06.1958 r. przez Radę Państwa Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej.

albo wykorzystania siły roboczej dla celów rozwoju gospodarczego oraz jako środka dyskryminacji rasowej, społecznej, narodowej albo religijnej. Powyższa Konwencja obowiązuje w stosunku do Polski od 30 lipca 1958 r. W związku z tym jej gwarancje częściowo obejmują okresy pracy wykonywanej przez żołnierzy wojsk kolejowych.

Biorąc pod uwagę zasady kierowania poborowych do jednostek wojsk kolejowych oraz rzeczywistego wykonywania przez nich pracy przymusowej i obowiązkowej, głównie na rzecz gospodarki narodowej, na podstawie art. 16 ust. 2 pkt 1 ustawy z dnia 15 lipca 1987 r. o Rzeczniku Praw Obywatelskich (tekst jedn. Dz. U. z 2014 r., poz. 1648 ze zm.) uprzejmie proszę Pana Profesora o rozważenie możliwości zbadania tej sprawy i ewentualne podjęcie stosownych działań w celu rozszerzenia katalogu uprawnionych do świadczeń przyznanych tzw. „żołnierzom górnikom” o grupę żołnierzy wojsk kolejowych.

Będę wdzięczny za przychylne rozpatrzenie tej sprawy.

Podpis na oryginale